

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo-Oldenzaal



COLOFON

Redactie:
Harry de Jong

Redactieadres:
Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611
e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:
André Bolt

Kopij:
Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daarop volgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.



Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:
Bosuil
(*Strix aluco*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo-Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
CONTRIBUTIE 2017	1
IN MEMORIAM HANS STOLTENKAMP UIT DENEKAMP	1
AGENDA	2
ACTIVITEITEN VVTW EN KNNV AFD. ENSCHEDE	5
TERUGBLIK	6
ALGEMENE JAARVERGADERIG 2017	10
VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2016	10
JAARVERSLAG 2016	11
ACTIVITEITEN 2016	12
FINANCIEEL JAARVERSLAG 2016	16
JUBILEUM AVOND	18
B(L)OEFIENDE PLANTEN	20
GELE TREURWILG	21

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo-Oldenzaal) bedraagt € 32,- per jaar; gezinsleden betalen € 10,-

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening

NL94 RABO 0191 8887 10 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling of via de website.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo / Oldenzaal:

◆ Voorzitter

Wytze Boersma
Zwaluwstraat 34, 7491 CX Delden, ☎ (074) 3762711
E-mail: wytze.boersma@hetnet.nl

◆ Secretaris

Jan Zwienenberg
Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975
E-mail: j.h.zwienenberg@ziggo.nl

◆ Penningmeester (en ledenadministratie)

Jan Weernink
Landmansweg 102a, 7556 LZ Hengelo, ☎ (074) 2422448
E-mail: weernink39@gmail.com

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink
Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340
E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid en lezingen

Annette Ros
Venusstraat 111, 7557 WS Hengelo, ☎ (074) 2918668,
E-mail: annetteros8@gmail.com

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong
Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,
E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ **Website:** www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

Nu de winter langzaam overgaat in het voorjaar kunnen we genieten van het ontluiken van de natuur. We kunnen weer meer naar buiten om te genieten van de natuurverschijnselen. De overgang van 2016 naar 2017 is zeer geleidelijk gegaan. Met veel voldoening kunnen we terug kijken op ons jubileumjaar. De excursies en de jubileumlezing zijn succesvol verlopen. Met een goede belangstelling en een mooi artikel in Tubantia hebben we ons goed kunnen presenteren. Dit heeft ook geleid tot een aantal nieuwe leden. Bij deze nogmaals hartelijk welkom. Met een fullcolour jubileum onder de loep hebben we een blijvende herinnering aan ons 100 jarige bestaan, waar we trots op kunnen zijn.

De afgelopen periode is er veel gesproken over de samenwerking met het IVN. Momenteel is het niet mogelijk om over te gaan tot een volledige (landelijke) fusie. De verschillen tussen de vereniging IVN, de stichting IVN en KNNV zijn te

groot. Wel is er een samenwerkingsgroep, de koepel, om de activiteiten te coördineren. Deze groep is uitgebreid met de Heimans en Thijssse stichting.

Op afdelingsniveau hebben we een aantal keren gesproken met het IVN. We hebben afgesproken om per jaar twee publieksexcursies te houden. De eerste is een vogelexcursie op 30 april. Hierdoor kunnen wij ons presenteren en promoten.

Tot slot vraag ik nog even aandacht voor onze **jaarvergadering op vrijdagmiddag 24 maart** om 13:30 uur in het NIVON gebouw. Het is niet alleen een vergadering maar ook een gezellige middag met een hapje en een drankje met een mooie presentatie.

Tot ziens op de jaarvergadering.

Wytze Boersma

Contributie 2017

De contributie bedraagt voor 2017:

€ 32,00 voor hoofdpersoon en € 10,00 voor huisgenoot lid.

Van de personen die een machtiging voor incasso hebben afgegeven zal deze eind maart plaatsvinden.

Willen de personen die geen machtiging tot incasso hebben afgegeven het bedrag voor eind maart overmaken op bankrekening **NL94 RABO 0191 8887 10** t.n.v. **Kon Ned Natuurhistorische Ver.**

In memoriam Hans Stoltenkamp uit Denekamp

Op 7 januari 2017 overleed Hans Stoltenkamp, vele jaren lid van onze KNNV-afdeling. Geboren in Groningen, ging daar naar de HBS en vervolgens naar de hogere zeevaartschool. Als stuurman op de grote vaart zwierf hij tien jaren over de wereldzeeën.

Weer aan de wal kwam hij in 1971 naar Twente waar hij ging werken bij Blijdenstein Willink in Haaksbergen en volgde daar een computercursus. Zijn volgende baan was wetenschappelijk medewerker aan de afdeling werktuigbouw van de Universiteit Twente. Door de ziekte (MS) die hem trof moest hij deze baan opgeven en kwam hij thuis in Denekamp. Na een aantal jaren ging hij noodgedwongen naar het verpleeghuis Gerardus Majella, ook in Denekamp.

Hans had een brede belangstelling voor de natuur en bood zijn diensten aan bij Museum Natura Docet. Hier werd hij ook lid van de KNNV. Zijn belangstelling ging vooral uit naar mossen en paddenstoelen en voor het op naam brengen had hij zelfs twee microscopen op zijn kamer.

Ook op andere terreinen dan de natuur was zijn belezenheid groot en bij hem op bezoek, ontbrak het nooit aan gespreksonderwerpen.

Op excursies in de regio Denekamp/Oldenzaal was hij er in zijn elektrische rolstoel vaak bij en liet hij ons profiteren van zijn kennis. Ook in zijn woonplaats was hij actief in de werkgroep Heemkunde, flora en fauna.

Hij was een man die ondanks de beperkingen die zijn aandoening hem oplegde actief bleef.

We hebben in hem een erudiet, dapper en aimabel mens verloren.

André Bolt



Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de **Boerhaavelaan te Hengelo** op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie).

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het Buurhuis "t Lansink" aan de Twijnstraat 8 te Hengelo.

Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Lezingen afd. Enschede

De lezingen van de afd. Enschede vinden plaats in het museum `de TwentseWelle` te Enschede

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag 12 maart 2017	Excursie: Altena en Asbroek
Zaterdag 25 maart 2017	Excursie: Twickel
Zondag 09 april 2017	Excursie: Weldam
Zondag 30 april 2017	Excursie: Oelerschoolpad (openbare excursie)
Zondag 14 mei 2017	Excursie: Söbbing
Zondag 28 mei 2017	Excursie: Egheria
Zaterdag 03 juni 2017	Excursie: Gildehauser Venn

Overzicht activiteiten afd. Enschede

Donderdag 20 april 2017	Lezing: Arctic en Antarctic
--------------------------------	------------------------------------

Excursie: Altena en Asbroek

Datum : Zondag 12 maart 2017
Thema : Frisse neuzenwandeling
Vertrek : 09.00 uur (Boerhaavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Dit keer houden we de eerste excursie van het seizoen op het bij Beckum gelegen Altena/Asbroek dat deel uitmaakt van het landgoed Twickel. Dit gebied is al vaker door onze afdeling bezocht. Het bestaat uit een kleinschalig agrarisch landschap met oude boerderijen, kronkelende wegen begeleid door oude eiken en kleine bedrijfsbossen langs de Hagmolenbeek en de Buitenbeek. Wat verder van de beek af vinden we de grove dennenbossen en natte heidevelden.

Omdat volwaardig boeren in een dergelijk kleinschalig landschap steeds lastiger wordt, zijn vorig jaar enkele hier gelegen boerenbedrijven verplaatst naar Drenthe. Daardoor kwam er ook de gelegenheid om de Hagmolenbeek meer ruimte te geven wat past in het moderne waterbeheer en anti-verdrogingsbeleid. Dit alles leek ons een goede

reden om dit gebied weer eens te bezoeken.

Verzamelpunt: de parkeerplaats aan de Haaksbergerstraat net buiten Beckum vanaf Hengelo gezien. We vertrekken hier om 09.15 uur.



Excursie: Twickel

Datum : Zaterdag 25 maart 2017
Thema : Vogels
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

We zullen een gedeelte van de met Pasen 2011 geopende Umfassungsweg rond kasteel Twickel verkennen. De Umfassungsweg is een wandelroute van ca. 9 km die de mooiste landschappen van het landgoed Twickel in een vloeiende lijn met elkaar verbindt. Onze wandeling voert over het westelijke gedeelte van de route.

De Umfassungsweg is grotendeels aangelegd rond 1890. In 1891 overleed Petzold en waarschijnlijk is om die reden het laatste deel van de route nooit uitgevoerd. Pas in 2011 is het laatste deel met financiële steun van de provincie Overijssel en de gemeente Hof van Twente gerealiseerd. Heel kenmerkend is dat de route bijna uitsluitend vloeiende bogen kent.

De Umfassungsweg is de enige wandelroute op het landgoed die met paaltjes is uitgezet. De vorm van de paaltjes is geïnspireerd op de Jachtpalen van het landgoed. Deze van oorsprong zandstenen palen waren nodig om de jachtrechten op het landgoed veilig te stellen.

We hebben grote kans om de 5 spechtsoorten te zien die hier voorkomen, o.a. de Middelste bonte specht en de Zwarte specht.

De route voert ook over het Bokdammerveld, een klein heidegebiedje met Klokjesgentiaan, Boompieper en Houtsnip. Via erve Graes lopen we terug naar de Noordmolen met kans op IJsvogel en Grote gele kwikstaart.

Verzamelpunt: de parkeerplaats van uitspanning 't Hoogspel. Wij zullen hier om plm. 09.15 vertrekken.



Houtsnip

Excursie: Weldam

Datum : Zondag 09 april 2017
Thema : Stinzenplanten
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Gerrit Haverkamp (074-2668489)

Het Weldam is één van de grootste landgoederen van Oost-Nederland in de gemeente Hof Van Twente en bestaat uit bossen, akkers, weilanden, beken, oude lanen, monumentale boerderijen en huizen en wordt voor het eerst genoemd omstreeks 1380. Het omgrachte kasteel dankt zijn huidige vorm vooral aan een grote verbouwing vooral aan een grote verbouwing in de jaren 1644-1645.

De Duitse landschapsarchitect E. Petzold heeft een plan gemaakt voor een tuin in landschapsstijl dat niet uitgevoerd is. In 1885 kreeg de Franse tuinarchitect E. André de opdracht om binnen de grachten een tuin in een formele stijl aan te leggen. De manier van aanleg wordt ook wel neobarok genoemd.

Vooral rondom de grachten bloeien in het voorjaar sneeuwkllokjes en lenteklokjes. In de bossen van Weldam komen Middelste bonte specht, Groene specht en Kleine bonte specht voor.



Lenteklokje (foto Gerrit Haverkamp)

Verzamelpunt: de parkeerplaats aan het begin van de Weldammerlaan. Vertrek 9.30 uur.

Openbare Excursie: Oelerschoolpad

Datum : Zondag 30 april 2017
Thema : Vogelherkenning
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

In het kader van samenwerking met het IVN en meer bekendheid geven aan de KNNV houden we een gezamenlijke vogelexcursie. Deze excursie wordt gehouden in Oele, omgeving van het Oelerschoolpad. Oele is een ideaal vogelgebied met

een afwisselend landschap, zoals een laan met oude hoge bomen, (naald- en loof)bos met weiden en houtwallen. Het is een ideaal gebied voor het houden van een vogelexcursie. Deze excursie wordt t.z.t. ook gepubliceerd in de dag- en weekbladen.

Startpunt: We starten vanaf de parkeerplaats bij de Oeler school, Vöckersweg 24.

Excursie: Söbbing

Datum : Zondag 14 mei 2017
Thema : Voorjaarsbos
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

We bezoeken het bosgebied het Söbbing. Het is een ten noorden van Wessum, op Turoon kalk gelegen boeren bedrijfsbos Söbbing. Het Söbbing wordt in tweeën gedeeld door een strook grasland die bedoeld is om een hoogspanningsleiding door te laten. Dit gebied is in de bij veel leden bekende Wetenschappelijke Mededeling nr. 56 van de KNNV uit de reeks Twente-Natuurhistorisch als "zeer goed bos" omschreven.

Anno 2017 is het nog steeds een fraai bos met in de boomlaag veel eik en beuk en een enkele linde en haagbeuk. In de struiklaag zijn ondermeer Hazelaar, Vogelkers, Es, Rode kornoelje en Boswilg aangetroffen. Opvallende soorten in de kruidlaag zijn Bosbingelkruid, Ongevekt longkruid, Lievewouwebedstro, Gevlekte aronskelk, Schedegeelster, Eenbes en Éénbloemig parelgras.



Gevlekte aronskelk

Excursie: Egheria

Datum : Zondag 28 mei 2017
Thema : Landschap
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Gerrit Haverkamp (074-2668489)

Het Dassen Hendrik Pad is een klein onderdeel van de wandelroute van Natuurmonumenten op landgoed Egheria. Het pad is vernoemd naar Hendrik Tijdhof, die het pad rond 1900 gebruikte om naar Oldenzaal te lopen. Bij dat pad lag een dassenburcht.

Het landgoed is een heuvelachtig landschap op de Oldenzaalse stuwwal, er ontspringen vijf beken. Dankzij het bronwater en de bijzondere bodemsamenstelling kent het gebied een bijzondere plantenrijkdom. Met een beetje geluk krijgen we zeker leuke bosvogels te zien o.a.: Goudhaan, Middelste bonte specht, Appelvink, Grauwe vliegenvanger.



Goudhaan

Op de flank van de Tankenberg is door Natuurmonumenten een bosje gekapt, de bovenlaag werd afgeplagd om zo de heide van vroeger terug te krijgen.

Verzamelpunt: de parkeerplaats Pannenkoekhoes De Stroper langs de N735. Vertrek 9.30 uur.

Excursie: Gildehauser Venn

Datum : Zaterdag 03 juni 2017
Thema : Heide met vennen
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : tot plm. 13.00 uur
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Net over de grens ten zuiden van Gildehaus ligt het 350 ha grote Gildehauser Venn. Het gebied bestaat uit zandruigen met droge heide, natte heide met vennen en dennenbossen. Om het natuurgebied liggen de zogenaamde Feuchtwiesen (met een totale oppervlakte van nog eens 300 ha) die bestaan uit extensief beheerde graslanden met houtwallen en poelen.

Het Gildehauser Venn is aangewezen als Natura 2000 gebied vanwege de grote natuurwaarden met bijzondere soorten als de Grauwe klauwier, de

Adder, het Gentiaanblauwtje en de Beenbreek. Vorig jaar schijnt zelfs de Kraanvogel in het gebied gebroed te hebben. We maken een wandeling vanaf de rand van het gebied bij Bardel door de Feuchtwiesen naar het Venn. Door het Venn loopt een wandelpad waarlangs twee uitkijktorens staan

waarmee je een goede indruk van het gebied krijgt.

Verzamelpunt: voor mensen die rechtstreeks naar het excursiegebied gaan, moeten even contact met mij opnemen zodat ik het vertrekpunt ter plaatse kan toelichten.

Activiteiten Vereniging Vrienden van TwentseWelle en KNNV afd. Enschede

Lezing: Arctic en Antarctic

Datum : Donderdag 20 april 2017
Tijd : 20.00 uur – 22.00 uur
Spreker : dhr. Rob Reijnen
Coördinator : Wim Lengton, VvTW
Locatie : Museum TwentseWelle
Toegang : VvTW/KNNV leden Enschede gratis;
niet-leden € 3,-
Koffie/thee : € 1,50. Svp. gepast betalen

Deze avondvullende lezing gaat over de Arctische en Antarctische gebieden van onze planeet. Gemakshalve noemen we het de noordpool- en zuidpoolgebieden. Rob Reijnen heeft meer dan tien expedities richting Noordpool en een zevental richting de Zuidpool ondernomen om daar de natuur te fotograferen. De nadruk in het noorden ligt op ijsberen en andere daar levende zoogdieren. In het zuiden op de daar levende pinguïns en de zoogdieren daar, zoals robben en walvissen. Gebieden die worden belicht in het noorden zijn

Spitsbergen, de Varanger, het arctisch gedeelte van Canada en het noorden van Finland. Over de zuidpool komen South Georgia, het antarctisch schiereiland en de Ross zee aan de orde. Onze poolgebieden staan voortdurend onder druk vanwege de rijke bodemschatten en visgronden Het noordpoolgebied is tevens een wedloop geworden van verschillende naties, met name Rusland, om de rechten op olieboringen te waarborgen. Gelukkig is er net een nieuw verdrag voor de Zuidpool afgesloten om de puurheid van de natuur en visgronden daar geheel te beschermen voor de komende 30 jaar. Rob Reijnen is fotografisch al meer dan 40 jaar bezig in de natuur en heeft in 2009 de fotowedstrijd van National Geographic gewonnen. In januari 2016 heeft ditzelfde magazine een artikel met beelden over ijsberen van hem gepubliceerd. In dezelfde periode gaf een expositie van hem in het Ton Schulten-museum in Ootmarsum ook een beeld van zijn voorkeur voor winterse beelden.



Rendieren bij de Varangerford (Falkekeillavannet)

Verslag excursie: Dakhorst

Datum : Zondag 04 september 2016
Thema : Herfst en Vogels
Deelnemers : 4
Leiding : Wytze Boersma
Weer : Regen/bewolkt/zon

Op een regenachtige zondagmorgen hebben het bij de buurtschap Ypelo gelegen gebied Dakhorst bezocht. Dakhorst is een zogenaamde waterbuffer. De buffer bestaat uit een deel met permanent water en een deel voor waterretentie wat wordt gevoed vanuit de naastgelegen Eksosche Aa. Het gebied is enkele jaren geleden aangelegd in verband met de verplaatsing van een waterwingebied van Vitens naar een nieuwe locatie in de gemeente Wierden. Om verdroging van nabij gelegen natuurgebieden tegen te gaan, is de waterbuffer ingericht. De waterbuffer is samen met de Doorbraak erg belangrijk voor een goede afwatering in het gebied. Bij hoog water in de Doorbraak vult de buffer zich automatisch. Zo worden grote schommelingen in het waterpeil voorkomen. Rond deze waterbuffer zijn fiets- en wandelpaden aangelegd. Het gebied wordt beheerd door de Agrarisch Natuurvereniging De Reggestreek. Gezien het feit dat er in dit soort gebieden ook veel vogels te zien zijn in en rond het water, hadden wij besloten om hier naar vogels te gaan kijken. Ook hoopten we gezien de tijd van het jaar ook iets van de herfsttrek van de vogels te kunnen zien. Door het regenachtige weer op deze zondagmorgen viel dit helaas tegen. Leuke waarnemingen waren uit met russen begroeide poeltjes opvliegende Watersnippen, een paartje Nijlganzen met jongen op een plas en een grote groep op een plas invallende Grauwe ganzen. Aan het eind van de ochtend toen de zon doorbrak, zagen we nog een groep doortrekkende Ooievaars. Ook hebben we toen het Landkaartje en Icarusblauwtje nog even gezien. Wytze heeft de tijdens de excursie waargenomen planten genoteerd. Leuke soorten waren Dwergzegge, Borstelbies en Heelblaadjes. Voor de volledige lijst verwijst ik naar onderstaande waarnemingenlijst.

Waargenomen soorten

Vogels

Aalscholver	Boerenwaluw
Buizerd	Gaai
Grauwe Gans	Knobbelzwaan
Kokmeeuw	Krakeend
Meerkoet	Nijlgans
Ooievaar	Torenavalk
Watersnip	Wilde Eend

Planten & Mossen

Akkermunt	Basterdklaver
Beklierde Basterdwederik	Bleekgele Droogbloem
Boerenwormkruid	Borstelbies
Brede Lathyrus	Canadese Fijnstraal

Duizendblad
Eenjarige Hardbloem
Europese Hanenpoot
Gelderse Roos
Gewone Smeerwortel
Gewoon Biggenkruid
Gewoon Varkensgras
Grote Waterweegbree
Heggenduizendknoop
Hop sp.
Kaal Knopkruid
Klein Hoefblad
Klein Streepzaad
Knolrus
Liesgras
Moerasdroogbloem
Moerasvergeet-Mij-Nietje
Pitrus
Reukeloze Kamille
Rode Klaver
Teer Vederkruid
Viltige Basterdwederik
Vogelwikke
Watermunt
Wilde Bertram
Zompvergeet-Mij-Nietje
Zwarte Nachtschade

Overig

Gewone Poelslak

Insecten

Bont Zandoogje
Icarusblauwtje

Dwergzegge
Egelboterbloem
Fioringras
Gewone Berenklaauw
Gewone Spurrie
Gewoon Struisgras
Grote Lisdodde
Heelblaadjes
Hoge Cyperzegge
Jakobskruiskruid
Kantige Basterdwederik
Klein Kroos
Knikkend Tandzaad
Kruipende Boterbloem
Moerasandoorn
Moerasrolklaver
Perzikkruid
Reigersbek
Riet
Ruige Zegge
Vertakte Leeuwentand
Vlasbekje
Watergentiaan
Waterpeper
Witte Klaver
Zwart Tandzaad

Hoornaar
Landkaartje



Watersnip



Heelblaadjes

Verslag excursie: Vliegveld Twente

Datum : Zaterdag 17 september 2016
Thema : Nieuwe natuur
Deelnemers : 7
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

Op een warme en bewolkte zaterdagmorgen hebben wij het nieuwe natuurgebied op het vliegveld Twente en de Lonnekerberg bezocht. Vanaf dit voorjaar is het 130 hectare grote nieuwe natuurgebied voor het publiek open gesteld. Om het gebied toegankelijk te maken zijn vele kilometers hekwerk weggehaald en een belevingspad aangelegd. De nieuwe natuur bestaat uit schraal grasland, een meanderende beek en poelen voor amfibieën. Tijdens ons bezoek stond de beek die op de Lonnekerberg ontspringt helaas droog. De poelen die er als bomkraters uitzagen, waren wel interessant om te bekijken. We zagen hier Bruine kikker, Bootsmannetjes, Egelboterbloem, Kleine zonnedauw en Naaldwaterbies.



Bruine kikker

Boven de reeds gemaaide graslanden vloog de Torenavalk. Ook zagen we hier meerdere Roodborsttapuiten. Een week eerder zag ik hier nog enkele Tapuiten op doortrek. Via het belevingspad zijn we naar de Lonnekerberg gelopen. Het belevingspad voert langs enkele oude militaire objecten als stille getuigen van de geschiedenis van het vliegveld zoals de parallax (voormalige brandstoftanks), de doppler (ontmantelde hangar) en de oude schietbaan. Leuke waarnemingen op de Lonnekerberg waren de Middelste bonte specht en de Bospaardestaart. Ook hebben we even in een voor vleermuizen ingerichte bunker gekeken. Dit was mogelijk doordat de normaal afgesloten toegangsdeur helaas open gebroken was. Het is ook leuk om het nieuwe natuurgebied eens in het voorjaar te bezoeken. Het gebied vormt namelijk één van de laatste goede broedgebieden van de Veldleeuwerik in Twente.

Waargenomen soorten

Vogels

Aalscholver	Boerenzwaluw
Boomklever	Buizerd
Grasmus	Grauwe Gans
Grote Zilverreiger	Kauw
Kievit	Middelste Bonte Specht
Nijlgans	Roodborsttapuit
Tapuit	Torenavalk
Veldleeuwerik	Zwarte Kraai

Planten & Mossen

Bospaardenstaart	Egelboterbloem
Gewone Dophei	Heksenmelk
Kleine Zonnedauw	Moespimpernel
Muskuskaasjeskruid	Naaldwaterbies
Peen	Stijve Ogentroost
Struikhei	Zandblauwtje

Paddenstoelen

Dennenvoetzam	Grote Stinkzwam
Hazepootje	

Overig

Bruine Kikker

Insecten

Aardhommel	Atalanta
Bont Zandoogje	Gewoon Bootsmannetje
Kruisspin	Zuringuil

Verslag excursie: Singraven

Datum : Zaterdag 01 oktober 2016
Thema : Herfst
Deelnemers : 3
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

Op een rustige later zonnige zaterdagmorgen hebben wij een wandeling gemaakt over het bij Denekamp gelegen landgoed Singraven. Over het landgoed met de gelijknamige havezate stroomt de Dinkel. Thema van de excursie was de herfst. Door het warme en droge weer in de weken voorafgaand aan de excursie was van een echte herfst sfeer nog geen sprake. Doortrekkende vogels en paddenstoelen lieten het grotendeels afweten. Maar het fraaie en afwisselende landschap op het landgoed maakte veel goed. De wandeling voerde ons vanaf de watermolen over de Schiphorstdijk, langs het kanaal Almelo-Nordhorn met een uitstapje door het Harseveld (met de begraafplaats van meester Laan) naar de bossen van het Nieuwe Werk. Ondanks de droogte hebben wij in het Harseveld nog wel verschillende soorten paddenstoelen gezien. Laurens van Run wees ons op de Eikhaas, Kostgangerboleet, Paarsstelige pastelrussula, Grote stinkzwam en Reuzenzwam. Via de lange en brede oprijlaan (met eiken) zijn we weer terug gelopen naar de havezate en watermolen. Leukste waarneming op de laan was die van een zwarte Stinkende kortschildkever.

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Reiger	Boomklever
Huismus	Koolmees
Meerkoet	Wilde Eend

Planten & Mossen

Krabbenscheer	Moerasandoorn
---------------	---------------

Paddenstoelen

Blozende Fluweelboleet	Breedplaatstreephoed
Dennenmoorder	Dennenvoetzwam
Doolhofzwam	Eikeldopzwam
Eikhaas	Esdoornhoutknotszwam
Geelwitte Russula	Gele Aardappelbovist
Gewoon Eikenbladzwammetje	Gewoon Elfenbankje
Grijze Buisjeszwam	Grote Stinkzwam
Helmmycena	Houtknoopje
Kleine Aardappelbovist	Kostgangerboleet
Paarsstelige Pastelrussula	Plooirokje
Regenboogrussula	Reuzenzwam
Roestbruine Kogelzwam	Roestvlekkenzwam
Roze Raspzwam	Scherpe Collybia
Scherpe Schelpzwam	Slanke Trechterzwam
Takruitertje	Waaierkorstzwam

Overig

Zwarte Wegslak

Insecten

Stinkende Kortschildkever



Zwarte Wegslak

Verslag openbare excursie: de Wildenis

Datum	: Zondag 23 oktober 2016
Thema	: Paddenstoelen
Deelnemers	: 35
Leiding	: Wytze Boersma
Weer	: Bewolkt / mist

Deze paddenstoelenexcursie was de tweede openbare jubileum excursie van dit jaar. Na een goede promotie in de dag- en weekbladen waren er ongeveer 35 personen die wat meer wilden weten over paddenstoelen. Voorafgaand aan de excursie werden het 'oudste', André Bolt en 'jongste' lid, Gijs Haverkamp van onze afdeling geïnterviewd en gefotografeerd door journalisten van dagblad Tubantia. Dit heeft een fraai artikel opgeleverd dat op woensdag 26 oktober is verschenen.



Gijs en André

Nadat de groep was gesplitst gingen ze op pad om paddenstoelen te zoeken. Ten opzichte van voor gaande jaren viel de oogst wat tegen, maar overtrof wel de verwachting. Er waren minder paddenstoelen soorten als gevolg van het mooie droge weer in de maand september en begin oktober. Toen het in de week voorafgaande aan de excursie begon te regenen, werd het kouder, dat ook niet goed is voor de ontwikkeling van de paddenstoelen.

Gelukkig hadden we het gebied vooraf verkend. We kwamen er toen al snel achter dat de meeste paddenstoelen te vinden zijn op gebieden met mos, op de oude boomstammen en op een kapvlakte. Deze plekken hebben we ook tijdens de excursie bezocht. Na afloop hadden we een mooi lijstje met 56 soorten.

Zo vonden we langs de bospaden vele aardappelbovisten en helmmycena maar ook een zwart-groene melkzwam en een oorlepelzwam, een stekelzwammetje dat groeit op oude begraven dennenappels. Op de stukken met mos, hoofdzakelijk haarmos, vonden we valse cantharellen, koningsmantel en vele melksteelmycenaas. Op de oude boomtakken en stronken vonden we de platte- en de echte tonderzam, witte bultzwam, elfenbankje, porseleinzwam en de stekeltrilzwam (ijszwammetje). Aan de voet van een Douglasspar vonden we de dennenvoetzwam.

Op de kapvlakte vonden we nog een paar bijzondere soorten zoals de pijpknotszwam en de bundelchloormycena. Tijdens de voorverkenning stond een behoorlijke grote sponszwam op een boomstobbe. Helaas was deze verdwenen. De zwam was vakkundig afgesneden. We denken dat deze paddenstoel voor consumptie is meegenomen. Jammer, vooral voor de kinderen dat we geen vliegenzwammen hebben gevonden, maar wel eekhoortjesbrood. .

Al met al kunnen we terug kijken op een geslaagde excursie met een geïnteresseerd publiek. De laatste groep was ruim drie kwartier later terug dan we hadden gepland.

Joop en Laurens bedankt voor de begeleiding en het Landschap Overijssel voor de toegangsverlening. Een paar weken later hoorde ik dat Herman ten Grotenhuis van het hoofdbestuur had willen komen maar door de dichte mist was dit niet mogelijk.

Waargenomen soorten

Paddenstoelen

Amethystzwam	Berkenzwam
Boompui	Broze russula
Bundelchloormycena	Dennenmoorder
Dennenvlamhoed	Dennenvoetzwam
Echte tonderzwam	Eikelbekertje
Eikeldopzwam	Eikenbloedzwam
Geel hoorntje	Geelbruine plaatjeshoutzwam
Geelwitte russula	Gele aardappelbovist
Gele knolamaniet	Geweizwam
Gewone fopzwam	Gewone hertenzwam
Gewone oesterzwam	Gewone schorsbreker
Gewoon elfenbankje	Gewoon meniezwammetje
Graskleefsteelmycena	Grote Oranje Bekerzwam
Grote sponszwam	Helmmycena
Kleverig koraalzwammetje	Koningsmantel
Melksteelmycena	Niersporig wasbekertje
Oorlepelzwam	Paarse knoopzwam
Papilmycena	Papilrussula
Parelamaniet	Peksteel
Pijpenstrootjemoederkoren	Pijpknotzwam
Porseleinzwam	Regenboogrussula
Roodgerande houtzwam	Scherpe schelpzwam
Sparrenstinktaailing	Spekwoerdzwam
Stekeltrilzwam	Valse hanenkam
Wit oorzwammetje	Witsteelranjehoed
Witte bultzwam	Zwarte knoopzwam
Zwartgroene melkzwam	Zwartpurperen russula
Zwavelmelkzwam	Zwavelzwam

Verslag excursie: Molterheurne

Datum : Zaterdag 05 november 2016
Thema : Slotexcursie
Deelnemers : 5
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Bewolkt

Op de laatste excursie van het seizoen hebben wij een rondwandeling door de Molterheurne gemaakt. De Molterheurne ligt ten noorden van De Lutte en maakt deel uit van de stuwwal van Oldenzaal. Het is een landschappelijk afwisselend gebied met hier en daar prachtige vergezichten. Door het gebied lopen verschillende kerkepaden. De excursie voerde ons door de bossen op de Loabult, het Hanhof en het Duivendaal en de in erosiedalen gelegen bronbossen van de Bloemenbeek en Kaviksbeek. Met name de na de droge herfst weer talrijk aanwezige paddenstoelen trokken onze aandacht. De nog bloeiende planten zijn door Wytze genoteerd. Het ging om maar liefst 33 soorten. De waargenomen soorten paddenstoelen en planten

kunt u in bijgevoegde waarnemingenlijst vinden. Ook cultuurhistorisch monumenten trokken onze aandacht. Zo zagen we de reconstructie van een galg op de Loabult, het zandstenen monument De Hel bij een voorde in de Kaviksbeek, de oude villa van ter Kuile op het langoed Duivendaal en een oude vervallen boerderij op landgoed Hoge Kavik. De boer die hier aan het werk was, wist te vertellen dat er plannen waren om de boerderij met de fraaie achtergevel weer te herstellen en daarna als vakantiehuis te gaan verhuren. Zoals gebruikelijk bij de slotexcursie was er na afloop koffie met gebak. Hiervoor zijn we naar het café Plexat in De Lutte gegaan. Hier hebben we samen met de papegaai ome Willem, vaste bezoeker van het café, het seizoen afgesloten.

Waargenomen soorten

Vogels

Buizerd	Gaai
Merel	Roodborst

Planten & Mossen

Akkerdistel	Akkerkool
Akkervergeet-Mij-Nietje	Beklierde Duizendknoop
Boerenwormkruid	Duizendblad
Gekroesde Melkdistel	Gewone Berenklauw
Gewone Braam	Gewone Braam
Gewone Melkdistel	Gewone Paardenbloem
Gewone Smeerwortel	Gewoon Robertskruis
Grote Brandnetel	Harig Knopkruid
Herderstasje	Hertshoornweegbree
Hopklaver	Jakobskruiskruid
Kaal Knopkruid	Klein Kruiskruid
Kleine Leeuwentand	Knoopkruid
Knopig Helmkruid	Madeliefje
Melganzenvoet	Paarse Dovenetel
Perzikkruid	Ridderzuring
Rode Klaver	Stinkende Gouwe
Straatgras	Witte Dovenetel

Paddenstoelen

Bleke Knoflooktaailing	Dennenmoorder
Geelwitte Russula	Gele Aardappelbovist
Gesteelde Lakzwam	Gewone Pelargoniumgordijnzwam
Gewone Zwavelkop	Gewoon Elfenschermpje
Helmmycena	Kleverig Koraalzwammetje
Paardenhaartaailing	Papilmycena
Porseleinzwam	Roodsteelfluweelboleet
Stobbenzwammetje	Vals Elfenschermpje
Vliegenschwam	Zwartgroene Melkzwam



Roodborst

Algemene Jaarvergaderig 2017

Datum en tijd: **vrijdagmiddag 24 maart 2017 om 13.30 uur (tot 16.00 uur)**

Plaats: **NIVON-centrum** (kleine zaal) aan de Lodewijkstraat 1.

Vervoer kan geregeld worden voor diegene die niet of liever niet met eigen vervoer kan komen. Die moet even contact opnemen met Jan Zwienenberg (074 2423975) of Wytze Boersma (074 3762711)

1. Opening
2. Goedkeuring verslag ledenvergadering d.d. 5 april 2016 (bijlage in Onder de Loep).
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Jaarverslag 2016 van secretaris, excursiecommissie en werkgroepen (bijlage in Onder de Loep)
5. Financieel jaarverslag 2016 en balans 31-12-2016 (bijlage in Onder de Loep)
6. Verslag kascommissie
7. Benoeming kascommissie.
8. Begroting 2017 en contributie 2017 en 2018.
9. Bestuursamenstelling.
Wytze Boersma en Bert Oude Egbrink zijn aftredend en herkiesbaar.
10. VV op zaterdag 1 april 2017. De stukken kunnen ter vergadering ingezien worden.
11. Vaststelling benoeming afgevaardigden naar VV 1 april 2016. Voorstel komt ter vergadering.
12. Stand van samenwerking met IVN afdelingen en gemeente Hengelo.
13. Jaarplan KNNV Hengelo-Oldenzaal 2017 en 2018 (zie Onder de Loep)
14. Rondvraag en sluiting

Pauze met een hapje en een drankje

Na de pauze een diapresentatie over Helgoland en de Kraanvogels van Diepholz.

Rooster van Aftreden

Naam	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wytze Boersma	x			x		
Jan Zwienenberg		x			x	
Jan Weernink			x			x
Bert Oude Egbrink	x			x		
Annette Ros		x			x	
Harry de Jong			x			x

Verslag algemene ledenvergadering 2016

De vergadering vond plaats op 5 april 2016 in het Nivon-Centrum in Hengelo. Er 21 leden aanwezig. Afwezig met kennisgeving: de heer L. van Run.

1. Opening

Voorzitter Wytze Boersma heet de aanwezigen van harte welkom en opent de vergadering. Afgelopen jaar zijn twee leden overleden namelijk Ineke Wolsink en Wouter van den Bosch. Zij worden in de vergadering herdacht.

2. Verslag ledenvergadering d.d. 24 maart 2015.

Het verslag wordt goedgekeurd. Naar aanleiding van het verslag:

Ge Inia vraagt naar het voorkomen van blauwalg in de Tuindorpvijver. Volgens de gemeente heeft het waterschap in 2015 geen blauwalg gevonden. Volgens Bernard Wanders is de oorzaak van blauwalg teveel fosfor in de bodem. De vermindering kan alleen door uitbaggeren.

3. Ingekomen stukken en mededelingen.

Binnengekomen is een bericht van de opening van de nieuwe heemtuin op 23 april. Ge Inia wil er wel naar toe. Jan Zwienenberg zal ook aanwezig zijn.

Verder geen stukken of mededelingen.

4. Jaarverslag 2015 van secretaris, excursiecommissie en werkgroepen.

Een aantal excursies is niet doorgedaan door slecht weer.
Het verslag wordt goedgekeurd met dank aan de opstellers.

5. Financieel jaarverslag 2015 en balans 31-12-2015.

Het jaar is afgesloten met een klein verlies.
Op de balans staat een bedrag voor Klein Driene. Dit bedrag, een subsidie van de Provincie Overijssel, wordt volledig uitgegeven.

6. Verslag kascommissie.

De kascommissie bestaande uit Mieke van de Berg en Joop de Wit heeft de stukken gecontroleerd en in orde bevonden. Voorgesteld wordt het bestuur decharge te verlenen. De vergadering gaat akkoord met dank aan Jan Weernink.

7. Benoeming kascommissie.

Mieke van de Berg is aftredend. De voorzitter dankt haar voor haar werk. De nieuwe kascommissie bestaat uit Joop de Wit (tweede jaar) en Anneke Boersma. Bernard Wanders is reservelid.

8. Begroting 2016 en contributie 2016 en 2017.

De begroting en de bedragen voor de contributie worden goedgekeurd.

9. Bestuurssamenstelling.

Jan Weernink is aftredend en herbenoembaar. De vergadering is akkoord.

10. VV op zaterdag 1 april 2015.

De stukken zijn ter inzage. Wytze Boersma geeft een overzicht van de belangrijkste agendapunten. Er wordt nader ingegaan op de samenwerking met het IVN waarbij nu gestreefd wordt naar een lichte koepelorganisatie.

11. Vaststelling afvaardiging naar VV.

Afgevaardigden zijn Wytze Boersma, Anneke Boersma en Bernard Wanders.

12. Stand van samenwerking met IVN-afdelingen en gemeente Hengelo.

Er is contact geweest met de IVN afdeling Losser. Daar is informatie over de KNNV gegeven. Binnenkort is er weer een gesprek met de afdeling Hengelo.
Het formele contact verloopt nu via de Groene Tafel. Als er punten zijn, kunnen deze doorgegeven worden aan Gerrit Haverkamp, die onze afdeling vertegenwoordigt.

13. Activiteiten in kader 100 jarig bestaan afdeling.

Wytze Boersma geeft een overzicht van de activiteiten. Deze staan nu vast. De publiciteit wordt geregeld en met de terreineigenaar (Landschap Overijssel) worden afspraken gemaakt.

14. Afdelingsactiviteiten 2016 en 2017.

Het plan is akkoord. Toegevoegd wordt nog extra aandacht voor bijen(-planten).

15. Rondvraag en sluiting.

Joop de Wit vertelt over de vondst van de cedergrondbekerzwam aan de Groenhofstraat in het voorjaar. Bernard Wanders gaat binnenkort verhuizen.
Hierna sluit de voorzitter de vergadering

Na de vergadering was er onder het genot van een hapje en drankje een presentatie over Madeira door Harry de Jong.

Bestuurssamenstelling

Samenstelling per 31-12-2016.

W. Boersma	-voorzitter
J.H. Zwieneberg	-secretaris
J. Weernink	-penningmeester
A.G. Oude Egbrink	-natuurhistorisch secretaris
H. de Jong	-lid, eindredactie Onder de Loep en website
A. Ros	-lid

Bestuursactiviteiten

Het bestuur heeft in 2016 zeven maal vergaderd.

- Externe vertegenwoordiging:
- Gewest KNNV: B. Wanders
- Beleidsraad KNNV: wisselende afvaardiging, meestal W. Boersma.
- Groene Tafel gemeente Hengelo: G. Haverkamp

Ledenvergadering 2016

De ledenvergadering werd gehouden op 5 april 2016 in het NIVON-Centrum. Het jaarverslag 2016 is gepubliceerd in het maartnummer 2016 van Onder de Loep.

Ledenaantal

Het ledenaantal is in totaal 69 (49 leden en 20 huisgenootleden). De afdeling heeft één erelid.

Ledenblad Onder de Loep en website.

Naast de reguliere bladen verscheen er eind 2016 een jubileumuitgave (zie verder onder jubileumactiviteiten).

Harry de Jong verzorgt in samenwerking met André Bolt de uitgaven. Na vele jaren meegeholpen te hebben moest André besluiten zijn werkzaamheden te beëindigen. Het bestuur dankt hem voor zijn inzet.

Leden zorgen voor de verspreiding van het grootste deel van uitgave.

Onder de Loep geeft samen met de website een goed beeld van de vele activiteiten van onze afdeling. Oude nummers van Onder de Loep zijn via de website in te zien.

Samenwerking met IVN

In ons werkgebied zijn meerdere IVN-afdelingen. Met de afdeling Hengelo werken we nauw samen in bijvoorbeeld de contacten met de gemeente Hengelo. Afgesproken is om de samenwerkings-gesprekken te intensiveren.

Met de afdeling Losser heeft een eerste gesprek plaatsgevonden. Met de afdeling Oldenzaal vindt dit in 2017 plaats.

Activiteiten 2016

a. Nieuwjaarsbijeenkomst

Gezien het geringe aantal aanmeldingen is de bijeenkomst afgelast.

b. Excursies

Datum	Plaats	Thema	Aantal deelnemers
13 februari	Hof Espelo	Frisse neuzen	8
20 maart	Hazelbekke	Voorjaarsverschijnselen	9
2 april	Twickel	Voorjaar en vogels	8
16 april	Hackfort	Landgoed	4
1 mei	Bentheimerwald	Voorjaarsplanten	2
21 mei	Lonnekermeer	Publieksexcursie	40
11 juni	Zoddebeek	Libellen	niet doorgaan
19 juni	Cortenoever	Rivier- en akkerflora	4
9 juli	Punthuizen	Heide en schraalland	14
31 juli	Luttenbergerven	Schraalland en dagvlinders	9

20 augustus	Hondenven	Natte heide	7
3 september	Dakhorst	Herfst en vogels	4
17 september	Vliegveld Twente	Nieuwe natuur	7
1 oktober	Singraven	Herfst	3
22 oktober	Wildernis	Publieksexcursie	45
4 november	Molterheurne	Slotexcursie	5

Totaal zijn er in het jaar 2016 zestien excursies georganiseerd waarvan er één niet is doorgegaan. De excursies naar het Lonnekermeer (landgoed) en de Wildernis (paddenstoelen) waren publieksexcursies (vanwege het honderdjarig jubileum) die zeer goed bezocht zijn. Bij de eigen excursies wisselde het aantal deelnemers sterk namelijk van 2 tot 14. Het gemiddeld aantal deelnemers is ongeveer hetzelfde als in het jaar 2015. De leden van de excursiecommissie in 2016 waren Wytze Boersma, Harry de Jong, Gerrit Haverkamp en Bert Oude Egbrink (natuurhistorisch secretaris).

Contactpersoon: Bert Oude Egbrink

c. Plantenwerkgroep

Het jaar is begonnen met de eindejaarstelling van FLORON. Hierbij zijn de bloeiende planten rond de jaarwisseling in beeld gebracht. Verder is er in 2016 op individuele basis en in klein groepsverband geïnventariseerd voor FLORON. Door een aantal personen is in december de FLORON/botanische dag in Nijmegen bezocht.

Contactpersoon: Wytze Boersma

d. Natuur in de Stad.

Het eerste deel van het bomenproject in de wijk Klein Driene is in 2016 afgerond. Door een subsidie van de provincie Overijssel was het mogelijk om naast de twee folders met wandelingen maar liefst 21 mooie naamborden te plaatsen. Ook is er op een centrale plek een groot informatiepaneel gekomen met ook hierop het logo van onze vereniging.

Een belangrijk aspect bij dit project is de nauwe en plezierige samenwerking met de bewonerscommissie, gemeente Hengelo, woningcorporatie Welbions en andere betrokkenen. In oktober 2016 is er, met succes, een excursie georganiseerd voor leden van de Nederlandse Dendrologische Vereniging.

De voorzetting van de inventarisatie vindt na 2018 plaats.

Via de Groene Tafel hebben KNNV en IVN met de gemeente gesproken over de functie tijdelijke natuur voor een of meer nog niet bebouwde industrieterreinen. Er zijn nu concrete plannen om een project te realiseren op het industrieterrein Oosterveld.

Hier zal in 2017 een excursie plaatsvinden.

Contactpersonen: Gerrit Haverkamp/Jan Zwienenberg

e. Schoningswerk Bentelerheide.

In 2016 is het schoningswerk op de Bentelerheide voortgezet. Zoals vorige keren werd ook dit jaar het fijne werk, het snoeien van de uitgelopen boomstronken voort gezet. Door deze werkzaamheden hebben we het idee dat de Beenbreek populatie zich verder heeft uitgebreid. De landbouwgebieden rond de Bentelerheide zijn door de Stichting Twickel omgevormd tot natuurgebied. Het moerasbos is helemaal verwijderd en omgevormd tot een groot ven. Ook de afvoersloten zijn gedempt. Hierdoor moet het grondwaterpeil gaan stijgen. Dit zal ongetwijfeld een positieve uitwerking hebben voor de Bentelerheide. Dit jaar zullen we de ontwikkeling dan ook volgen. Totaal zijn er in 2016 vier schoningsochtenden geweest. Hieraan namen gemiddeld 3 personen per keer deel.

Contactpersoon: Wytze Boersma

f. Cursuswerkgroep KIN (KNNV, IVN, NIVON)

Door de cursuswerkgroep KIN, een samenwerkingsverband van de Hengelose groenverenigingen, zijn er in 2016 twee cursussen georganiseerd.

In het voorjaar is de cursus "Beter kijken, is meer genieten" georganiseerd. De cursus werd ook in 2015 gehouden. Toen was de belangstelling overweldigend. Helaas moest deze cursus in 2016 worden afgelast wegens te weinig belangstelling.

In het najaar is een korte cursus gehouden over de bomen van het Stads-arboretum Klein-Driene. De cursus bestond uit één theorieavond en een ochtend excursie. 15 personen hebben aan deze cursus deelgenomen. Op verzoek van de cursisten wordt de cursus met een extra excursie (voor de bloeiende bomen) in het voorjaar van 2017 uitgebreid.

Contactpersoon: Wytze Boersma

g. Paddenstoelenwerkgroep KNNV-Hengelo-Oldenzaal

2016 was een slecht paddenstoelenjaar. M.n. tussen medio augustus en medio oktober was het veel te droog. De werkgroep heeft dit jaar enkele geplande excursie op woensdag af moeten gelasten vanwege de hitte en vooral vanwege de droogte.

Gemeenschappelijke excursies waren er 12 maal en wel op:

Datum	Gebied	Aantal deelnemers	Aantal soorten
6 juli	Haagse Bosch, Enschede-Losser	3	41
13 juli	Holthuis, Oldenzaal	4	33
24 aug	Bentheimer Wald, Bardel (D)	4	52
31 aug	Roderveld*	5	48
21 sep	Stroinksbos, Enschede	4	32
28 sep	Berenbroek, Enschede	2	26
5 okt	Hulsbeek, Oldenzaal	6	56
21 okt	Leutink, Wildernis etc.#	3	56
2 nov	Twickel, Huttenveldsweg	6	58
9 nov	Roderveld*	6	77
16 nov	Twickel, Bentelerheide	7	73
23 nov	Arboretum Poortbulten	5	61

*Het Roderveld is bezocht op verzoek van Rob Meulenbroek, ecooloog bij Natuurmonumenten i.v.m. de geplande kap van een perceel lariks. In 2017 gaan we dat perceel nogmaals bezoeken. In 2016 waren de vondsten niet zodanig dat we de geplande kap gemotiveerd konden tegenhouden.

#De excursie naar het Leutink, Wildernis en Sterrenbos was i.v.m. de jubileumexcursie op 23 oktober. Deze excursie was geslaagd.

Een maximaal aantal soorten van 77 per bezoek is laag. Vergelijk dat eens met de 141 vondsten op 10 september 2014 in Twickel.

Contactpersoon: Laurens van Run



Kwartetschorsschijfje (anamorf) (foto Gerben Winkel)

h. Overleg met de gemeente Hengelo.

Onze afdeling heeft geparticipeerd in de Groene Tafel. Met de verantwoordelijke wethouder M. Elferink en verschillende medewerkers is er een regelmatig en plezierig contact.

2016: 100 jaar KNNV Hengelo-Oldenzaal

In 2016 stonden veel activiteiten in het kader van ons 100-jarig bestaan. Er waren twee publieksexcursies, die goed bezocht werden. Ook de plaatselijke pers heeft aandacht besteed aan dit jubileum dat ook een positief effect had op het bezoek aan onze jubileumlezing. Ook vertegenwoordigers van het landelijk bestuur, KNNV afdelingen en IVN afdelingen uit de regio en andere groene verenigingen waren aanwezig.

De lezing werd verzorgd door Harm Smeenge, die hiervoor veel onderzoek in het noordelijk deel van Twente heeft gedaan. Dit onderzoek heeft een aantal componenten waarvan de cultuurhistorische heel belangrijk is. Daarnaast wordt er ook veel onderzoek in het veld verricht zodat men uiteindelijk een beeld krijgt van het veranderende landschap. Het was een zeer boeiende avond. Naar verwachting gaat hij hierover niet alleen promoveren maar ook een boek schrijven. Op deze avond werd ook het jubileumnummer van ons afdelingsblad 'Onder de loep' gepresenteerd. Zowel qua inhoud als opmaak met veel foto's is het een prachtige uitgave geworden.

Woord van dank.

Het bestuur kijkt met een goed gevoel terug op dit jubileumjaar. Graag willen we alle leden danken voor hun inzet.

Hengelo, februari 2017.

(concept) Jaarplan KNNV Hengelo-Oldenzaal 2017 – 2018

Samenwerking met IVN

In 2016 was er nog sprake van een streven naar vergaande samenwerking op landelijk niveau. Deze ambities zijn bijgesteld naar een lichte samenwerkingsvorm (koepel?) waarbij zich ook andere partijen kunnen aansluiten. Hierover worden nu gesprekken gevoerd.

Wel blijft men op landelijk niveau de samenwerking op plaatselijk niveau stimuleren.

Met IVN Hengelo zijn al een aantal gesprekken gevoerd. Afgesproken is om in 2017 twee gezamenlijke excursies te houden. Met IVN Oldenzaal wordt een gesprek gepland.

Natuur dichtbij

Natuur dichtbij is het landelijk thema van de KNNV. Hieronder vallen de volgende activiteiten:

- **Tijdelijke natuur**

Het industrieterrein Oosterveld heeft de status Tijdelijke natuur gekregen. Het is de bedoeling om hier in samenwerking met Wijkraad Hasseler Es en IVN een excursie te organiseren.

- **Bomen in Klein Driene**

In 2016 is inventarisatie van de eerste fase van Klein Driene afgerond. Met de tweede fase wordt na 2018 gestart. Wel zullen eerder de beide wandelboekjes aangepast worden.

- **Bomenwandelingen**

Bij het verschijnen van de wandelboekjes voor Klein Driene is voor een nieuwe lay-out gekozen. Het is de bedoeling dat ook de bestaande routes omschreven worden. Verder zijn er nog wensen voor nieuwe routes (Begraafplaats Oldenzaalsestraat). De route voor het Tichelwerk wordt beperkt tot een uitgebreide soortenlijst.

Samen met het IVN zal een prioriteitsvolgorde worden vastgesteld.

- **Blijje Bij**

In het voorjaar wordt de samenwerkingsovereenkomst rond de motie van de Hengelose gemeenteraad ondertekend. Mogelijk gaan we rond dit onderwerp nog een activiteit ontwikkelen.

Lopende activiteiten

De activiteiten vanuit het KIN, excursiecommissie, heideschonen Bentelerheide, paddenstoelenwerkgroep en plantenwerkgroep worden gecontinueerd.

Groene tafel en gemeente Hengelo

In de contacten van de gemeente werken we nauw samen met het IVN zoals recent rondde motie Blijje Bij. Vastgestelde activiteiten vanuit de Groene Tafel, waaraan wij een bijdrage kunnen leveren, zullen in de planning meegenomen worden.

Huishoudelijk reglement

Het opstellen van een nieuw huishoudelijk reglement is van 2016 naar 2017 doorgeschoven. Vaststelling zal plaatsvinden in de ledenvergadering van 2018.

Financieel jaarverslag 2016

en begroting 2017

BATEN	WERKELIJK 2015	WERKELIJK 2016	BEGROOT 2016	BEGROOT 2017
Contributie	1.884,00	1.854,00	1.810,00	1.800,00
Contributie extra	6,00	11,00	0,00	0,00
Rente	39,61	11,58	25,00	10,00
Giften	0,00	25,70	0,00	0,00
Diversen	48,80	9,00	0,00	0,00
Nadelig saldo	42,54	148,47	170,00	170,00
Totalen	2.020,95	2.059,75	2.005,00	1.980,00

LASTEN	WERKELIJK 2015	WERKELIJK 2016	BEGROOT 2016	BEGROOT 2017
Afdracht Hoofdbestuur	1.229,00	1.229,00	1.195,00	1.165,00
Abonnement/Lidmaatschap	0,00	49,75	0,00	50,00
Onder de Loep-drukkosten	344,15	252,86	350,00	250,00
Onder de Loep-verzendkosten	157,76	189,59	150,00	200,00
Bestuurskosten	21,88	15,00	50,00	50,00
Excursies	55,65	45,30	50,00	50,00
Seniorbijeenkomsten	24,27	0,00	0,00	0,00
Drukwerk/Portiekosten	0,00	25,55	25,00	25,00
Bankkosten	160,24	181,22	160,00	165,00
Reiskosten	28,00	71,48	25,00	25,00
Voordelig saldo	0,00	0,00	0,00	0,00
Totalen	2.020,95	2.059,75	2.005,00	1.980,00

	LEDEN	CONTRIBUTIE EURO		
	AANTAL 01-01-2016	JAAR 2015	JAAR 2016	JAAR 2017
Lidmaatschap	49	32,00	32,00	32,00
Lidmaatschap, huisgenoten	20	10,00	10,00	10,00

	LEDEN	AFDRACHT EURO		
	AANTAL 01-01-2016	JAAR 2015	JAAR 2016	JAAR 2017
Lidmaatschap	49	20,75	20,75	21
Lidmaatschap, huisgenoten	20	7,50	7,50	7,50

Balans per 31 december 2015			
Bank, rekening courant	187,45	Te betalen kosten	41,20
Bank, spaarrekening	8.258,62	Vooruitontvangen	74,00
		Reservering:	
		Jubileum	1.302,05
Te ontvangen posten	39,65	Veldbiologische activiteit	1.750,00
		Project Klein Driene	3.000,00
		Kapitaal 31/12	2.318,47
Totaal	8.485,72	Totaal	8.485,72

Balans per 31 december 2016			
Bank, rekening courant	41,47	Te betalen kosten	29,42
Bank, spaarrekening	4.548,27	Vooruitontvangen	74,00
		Reservering:	
		Jubileum	527,90
Te ontvangen posten	11,58	Gewestelijke activiteit	1.750,00
		Project Klein Driene	50,00
		Kapitaal 31/12	2.170,00
Totaal	4.601,32	Totaal	4.601,32

Hengelo's Weekblad • dinsdag 18 oktober 2016 • 10

Jarige KNNV verzorgt paddenstoelenexcursie



De KNNV afdeling Hengelo-Oldenzaal viert haar honderdste verjaardag met een bijzondere excursie.

HENGELO - Eén van de oudste natuurverenigingen van Twente viert haar honderdste verjaardag. Het is de afdeling Hengelo-Oldenzaal van de KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), vereniging voor veldbiologie. Ter gelegenheid van dit jubileum is er op zondag 23 oktober om 10.00 uur een paddenstoelenexcursie op het landgoed De Wilder-

nis/Sterrenbos. Er wordt niet alleen gekeken hoe je een paddenstoel op naam kunt brengen, maar ook wat de functie is van die soort paddenstoel. De excursie start op de parkeerplaats bij Menkehorst aan de Nieuwe Grensweg 157 en duurt ongeveer twee uur. Deelname is gratis. Inlichtingen bij Wytze Boersma, e-mail: wytze.boersma@hetnet.nl of tel. 074-376 27 11.

Publicatie in het Hengelo's Weekblad

Jubileum avond

100 jaar KNNV afdeling Hengelo- Oldenzaal op 28 oktober.

We kunnen terug kijken op een geslaagde jubileumavond. Na publicatie in de dag en weekbladen, het verspreiden van flyers en het versturen van uitnodigingen waren er 75 à 80 personen aanwezig. Dit aantal overtrof onze verwachting. Helaas was het gemeente bestuur van de gemeente Hengelo verhinderd, maar heeft wel een mooi boekje bloemen gestuurd. Van de aanwezige genodigden noem ik alleen Kai Waterreus, voorzitter van het hoofdbestuur van de KNNV.

De jubileumavond was voor iedereen die belangstelling heeft voor de natuur. De avond werd gehouden in het Hasseler hus. Tijdens de ontvangst met koffie en cake zag de beheerder, Henk de Leeuw dat de zaal te klein was. Snel de schuifwand open gedaan en extra rijen stoelen geplaatst. Iedereen kon direct plaats nemen.

De jubileum lezing werd verzorgd door Harm Smeenge (historisch ecooloog) en ging over de landschapsdynamiek in Twente vanaf de ijstijd. Welke natuur was daar toen te zien en hoe alles veranderde door de introductie van de landbouw in de prehistorie. Harm heeft vele bronnen en kaarten bestudeerd van Twente van de afgelopen 500 jaar. Hij gaf een beeld van de ingrijpende veranderingen die veel groter zijn dan historische kaarten doen vermoeden.

Harm Smeenge doet onderzoek naar de vorming van het Twentse landschap. Zijn onderzoeksgebied is Noordoost Twente, het stroomgebied van de Dinkel. Deze studie wordt in 2017 afgerond d.m.v. een proefschrift aan de Rijksuniversiteit Groningen. Gelijktijdig worden zijn bevindingen gepubliceerd in een boek. In het dagblad Tubantia zijn vorig jaar een 5 tal artikelen verschenen over dit onderwerp.

Zijn onderzoek, dat al in een vergevorderd stadium is, bevat de stuwwal van Ootmarsum en het uitstroomgebied van Dinkel tussen het Lutterzand en het Beuningerveld.

Aan de hand van stuifmeel onderzoek gaf hij inzicht in het historisch gebruik van de gronden. Hierin zag je scherpe overgangen. Zoals de opkomst van de boekweit cultuur en de plotselinge toename van heide. Harm besloot de lezing met wat resultaten van het onderzoek van de Hunnenborg.

Na deze indrukwekkende lezing werd de avond besloten met het nuttigen van een hapje en een drankje. Er was volop gelegenheid om oude herinneringen op te halen.

Een zeer geslaagde avond.

Wytze Boersma



Wytze Boersma met de presentator van de lezing, Harm Smeenge



Onze voorzitter Wytze Boersma met Kai Waterreus, voorzitter van het hoofdbestuur van de KNNV



Wytze bedankt de beide redacteuren
Els Zwanenburg en Joop de Wit



Na afloop een gezellig samenzijn

B(I)oeiende planten

Winterakoniet, *Eranthis hyemalis*

De Winterakoniet is een kleine, donkergroene plant, die in de tweede helft van de winter bloeit. Uit een knolvormige verdikte wortelstok komt een 5-15 cm hoge stengel die aan de top één bloem draagt. De wortelbladen verschijnen pas na de bloei, zijn lang gesteeld en zijn diep handvormig ingesneden. Zowel de bloei- als de bladstengel bezitten aan de voet schubben.

Aan het uiteinde van de bloeistengel vormen zich drie bladeren, een soort omwindsel om de bloem.

De bloemen hebben meestal zes langwerpige gele bloemdekbladen (dit zijn eigenlijk kelkbladen); de kroonbladen zijn vervormd tot tuitvormige honingbakjes die korter zijn dan de meeldraden. Hiervan is de top in tweeën gesplitst. De nectar, in de honingbakjes, is voor het aantrekken van de hommels en bijen. Deze verzorgen de bestuiving. De stampers groeien uit tot kokervruchten. Hierin wordt het zaad, dat rijkelijk aanwezig is gevormd.

De Winterakoniet is van oorsprong een Zuid-Europese bosplant. Deze is in de 16^e eeuw ingevoerd als sierplant. Als Stinzenplant komt de Winterakoniet voor in Friesland en langs de Utrechtse Vecht. Bij Kasteel de Wildenborch, bij Vorden komt de Winterakoniet massaal voor. Hiernaast komt de Winterakoniet in Zuid-Limburg, het riviergebied en de kuststreken voor.

De Winterakoniet houdt van een zandige kleigrond. Op plekken waar hij zich heeft gevestigd, handhaaft hij zich en breidt zich uit door uitzaaiing. Nieuwe groeiplaatsen worden niet spontaan gevormd.

De wetenschappelijke naam *Eranthis* betekend lentebloem, êr(Gr) is lente en anthis is afgeleid van anthos dat bloem betekend. *Hyemalis* betekend in winter groeiend/bloeiend.

De Winterakoniet behoort tot de Ranonkelfamilie. Van deze grote familie zijn de bloemen zeer verschillend. Omdat de functies van de bloedelen binnen deze familie niet eenduidig is, wordt de Ranonkelfamilie als een "primitieve" groep gerekend. Als voorbeeld is het onderscheid tussen kroonbladen en meeldraden en het aantal kroonbladen dat per soort kan verschillend zijn.

Voorbeelden van de bloemvormen: Ridderspoor, Monnikskap en Akelei ten opzichte van de Boterbloem (*Ranunculus*).

Zie verder: E.J. Weeda, Nederlandse oecologische Flora
P. Bakker en E. Boeve, Stinzenplanten

Wytze Boersma



Gele treurwilg (*Salix ×sepulcralis* 'Chrysocoma')

Bij de voorbereiding van een boomverhaal raadplegen we altijd verschillende bronnen. Bij dit verhaal over de gele treurwilg was het heel opvallend dat zoveel dendrologen en tuin- en landschapsarchitecten zo eensgezind lovend waren over een boom. Een nadeel als takbreuk wordt natuurlijk ook genoemd maar de vele positieve eigenschappen overheersen.

We hopen dat iedereen na het lezen van dit verhaal iets langer stil blijft staan bij deze karakterboom, die al snel kleur geeft aan het voorjaar.

Korte beschrijving boom.

De gele treurwilg behoort tot de wilgenfamilie (*Salicaceae*). Naast wilgen vallen hier ook de populieren onder. Wilgen en populieren zijn pioniersbomen, die niet alleen snel groeien maar ook jaarlijks een lange tijd doorgroeien.

De gele treurwilg is de meest gekweekte wilg in Nederland. Deze boom kan uiteindelijk wel 20 meter hoog worden. Reken daarbij een kroonbreedte van ook 20 meter en er is een flinke boom.

De boom heeft een diep gegroefde schors (zie foto) die uiteindelijk een bruine kleur krijgt. In de kroon zitten naast forse gesteltakken en aantal hoofdtakken. Aan deze takken hangen de ontelbaar veel, lange, dunne, goudgele twijgen (naam boom).

Dit beeld is de winter het beste waar te nemen en geeft dan ook de grote sierwaarde van deze boom weer.

De bladeren zijn smal en groen van kleur. In de herfst kleuren ze naar geelgroen. De bladeren blijven vaak lang aan de boom.

De gele treurwilg kan al in de tweede helft februari uitlopen, Samen met het eerste blad verschijnt ook de bloeiwijze in de vorm van gele katjes.

Een stukje geschiedenis.

In het boek "Bomen op Begraafplaatsen" worden verschillen zogenaamde treurbomen besproken. De gele treurwilg ontbreekt natuurlijk niet in het lijstje.

Bij de aanplant van bomen op een begraafplaats was naast de vorm van de boom ook de symboliek belangrijk. De wilg staat in veel religies voor onsterfelijkheid. Je kunt fors snoeien maar de wilg groeit door (zie ook gele treurwilg op de Joodse begraafplaats aan de Dennenbosweg).

De gele treurwilg als toonbeeld van onsterfelijkheid werd vaak afgebeeld op grafstenen.

In de Romantiek werden deze treurwilgen door tuinarchitecten aan het einde van waterpartijen geplant. De hangende takken beroeren het water en symboliseren zo de continuerende waterloop.

Misschien was dit ook wel de reden waarom de mooie gele treurwilg van de Algemene Begraafplaats van de Oldenzaalsestraat aan de rand van de vijver staat.

Naamgeving

De gele treurwilg is kruising van de schietwilg (*Salix alba*) en de treurwilg (*Salix babylonica*).

De Nederlandse naam is eigenlijk constant dezelfde gebleven. Het woord wilg komt van 'wilge' of 'willige'. Dit wilg werd zo genoemd omdat de soepele twijgen als bindmiddel werden gebruikt. Nu nog steeds om er manden van te vlechten.

De wetenschappelijke naam is nogal eens veranderd. We zullen ze niet allemaal opnoemen maar de bekendste zijn: *Salix alba* 'Tristis' en *Salix ×sepulcralis* 'Tristis'.

Salix is al een lang bekende wetenschappelijke naam. *Sepulcralis* betekent bij of op de graven geplant en *Chrysocoma* betekent met gouden haren.

Je ziet het dus al voor je; een flinke boom met goudkleurige haren op een begraafplaats en dan liefst bij het water.





Gele Treurwilg op de begraafplaats aan de Oldenzaalsestraat.

Gerrit Haverkamp en Jan Zwieneberg
februari 2017

Oproep emailadressen.

Onze afdeling heeft een prima ledenblad waarmee we u vier maal per jaar informeren over onze activiteiten.

Steeds vaker komt er informatie bij ons binnen, die wij graag aan leden zouden willen doorsturen. Dit geldt ook voor wijzigingen binnen de geplande activiteiten. Leden waarvan wij het e-mailadres hebben, krijgen deze informatie nu.

Graag zouden we zoveel mogelijk leden de informatie kunnen toesturen. Daarvoor is het nodig dat we zoveel mogelijk e-mailadressen binnen krijgen.

Dus nogmaals een oproep: stuur ons uw e-mailadres toe.

U kunt ervan op aan dat wij het alleen voor activiteiten van onze afdeling gebruiken.

Als u denkt dat wij uw e-mailadres nog hebben, stuur het dan naar Jan Weernink:

janweernink@ziggo.nl.

Het bestuur.